Rewarding Learning

Uimhir Lárionaid

71	

Uimhir Iarrthóra

General Certificate of Secondary Education
2011–2012

Eolaíocht: Teastas Singil (Modúlach)

Gníomhaíocht Dhaonna agus Sláinte
Modúl 2

Bonnsraith

[GSC21]

GSC21

DÉ MÁIRT 8 SAMHAIN 2011
2.30 pm–3.15 pm

AM

45 nóiméad.

TREOIR D'IARRTHÓIRÍ

Scríobh d'Uimhir Lárionaid agus d'Uimhir Iarrthóra sna spásanna chuige sin ag barr an leathanaigh seo.
Scríobh do fhreagraí sna spásanna chuige sin sa scrúdpháipéar seo.
Freagair **gach ceann** de na **seacht** gceist.

EOLAS D'IARRTHÓIRÍ

Is é 45 an marc iomlán don pháipéar seo.
Léiríonn figiúirí idir lúibíní ar thaobh na láimhe deise de leathanaigh na marcanna atá ag dul do gach ceist nó do gach cuid de cheist.

Don Scrúdaitheoir amháin	
Uimhir Ceiste	Marcanna
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	

Marc Iomlán	

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

1 **(a)** **(i)** Comhlánaigh na habairtí seo a leanas.

Roghnaigh ó:

nítrigin : broincíteas : andúil : aonocsaíd charbóin

Is féidir go bhfuil caitheamh tobac dochrach don chorp. I measc na substaintí dochracha atá i dtoit toitín tá nicitín agus

________________________. Tá tarra ann chomh maith agus is

féidir leis a bheith ina chúis le ______________________. [2]

(ii) Cad é an éifeacht atá ag nicitín ar an chorp?

____ [1]

(b) Déanann drugaí dochar fosta. Úsáid línte le gach cineál druga a cheangal dá phríomhéifeacht.

Druga	**Éifeacht**
	Cuireann sé fearg ar úsáideoirí
Cócaon	
	Tugann sé mothú ‘ard’ d'úsáideoirí
Cannabas	
	Mothaíonn úsáideoirí go bhfuil siad ar a suaimhneas

[2]

(c) Is breá le Seán a bheith ag ól alcóil ach síleann sé go bhfuil sé ag ól barraíocht agus ag déanamh dochar dá chorp.

Ciorclaigh dhá rud a thiocfadh leis a dhéanamh le srian a chur ar an méid alcóil a ólann sé.

caife a ól

cloí le teorainneacha molta

deochanna ar bheagán alcóil a ól

ragús óil ag an deireadh seachtaine

[2]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

2 **(a)** Ainmnigh galar a bhfuil víreas ina chúis leis.

Roghnaigh ó:

truis **polaimiailítis** **eitinn**

______________________________ [1]

(b) Taispeánann an graf seo a leanas an dóigh a mbíonn líon na n-antasubstaintí san fhuil ag athrú le linn imdhíonachta éighníomhaí.

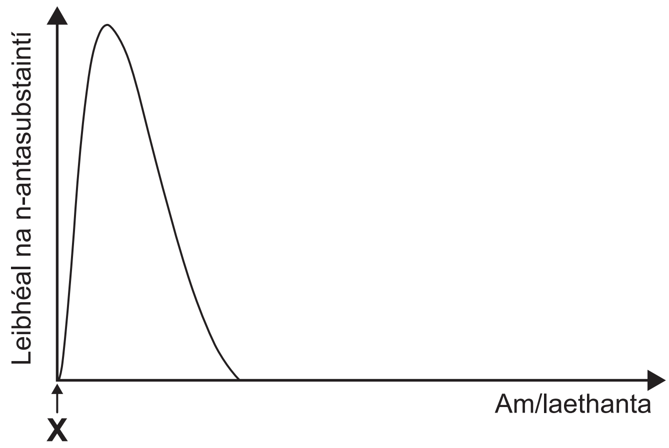

(i) Luaigh cad é a thugtar ag **X** le himdhíonacht éighníomhach a tháirgeadh.

Roghnaigh ó:

teanndáileog **antasubstaintí** **fuil**

______________________________ [1]

(ii) Luaigh buntáiste amháin as imdhíonacht éighníomhach.

Roghnaigh ó:

tá sé buan : oibríonn sé go gasta : ní mhaireann sé ach ar feadh tréimhse ghairid

____ [1]

(c) Ainmnigh an cineál miocróib a ndéanann antaibheathaigh cosaint air.

Roghnaigh ó:

víreas baictéir fungais

____ [1]

(d) Is mar gheall ar shláinte is fearr a bhfuil méadú ar an daonra.

Cé acu de na graif seo a leanas is fearr a thaispeánann an méadú seo?

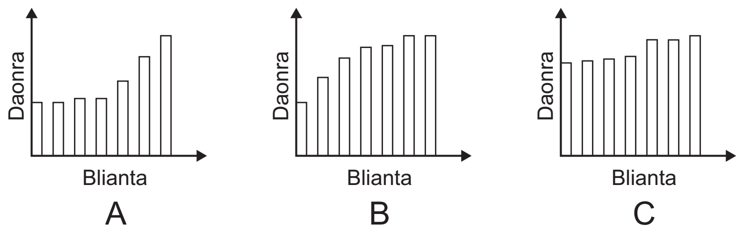

Freagra (A, B nó C) _________________ [1]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

3 **(a)** Úsáid an eochair thíos le gach ceann de na hainmhithe seo a leanas a shainaithint.

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

A

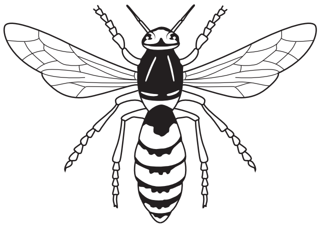

B

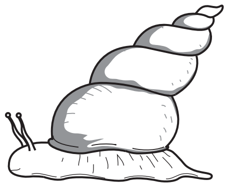

C

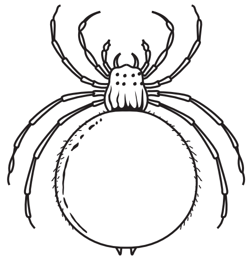

Cuir litir (**A**, **B** nó **C**) sa bhosca cheart taobh le hainm an ainmhí.

1 Tá blaosc ann	Seilide uisce	
Níl blaosc ann	gabh go dtí 2	
2 Tá sciatháin ann	Feithid	
Níl sciatháin ann	Damhán alla	

[2]

(b) Taispeánann an graf thíos na torthaí ar shuirbhé ar sheilidí uisce in abhainn i dTuaisceart Éireann le tríocha bliain anuas.

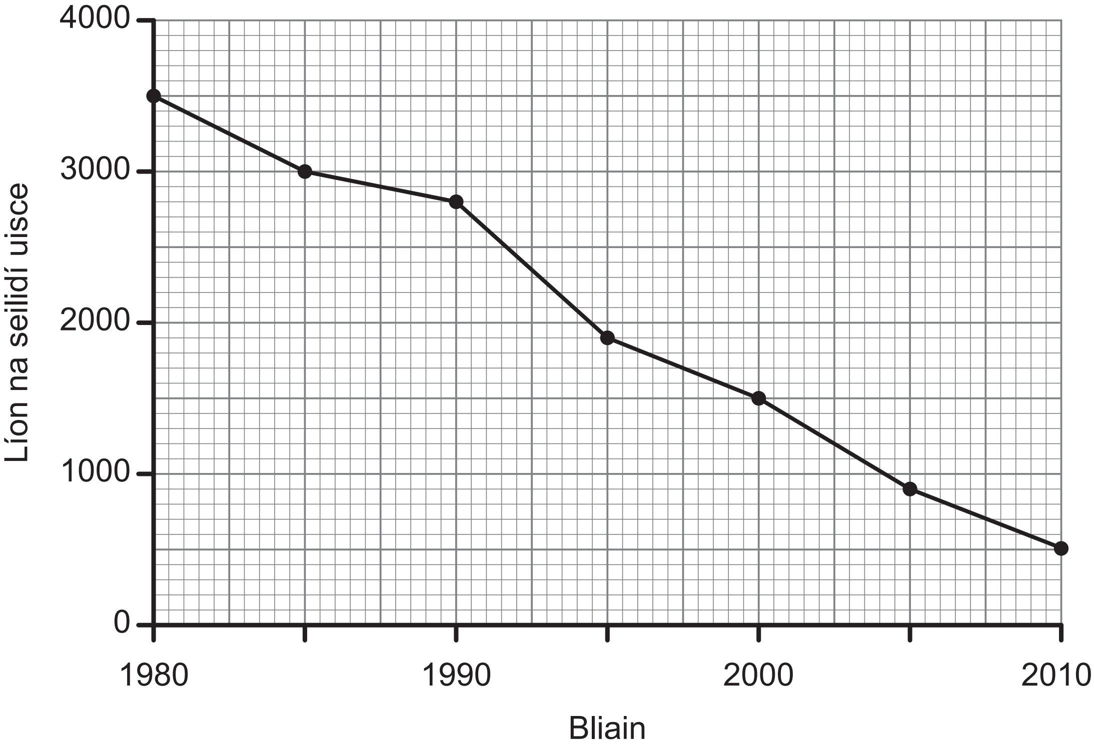

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

(i) Ríomh an t-athrú ar líon na seilidí uisce ó 1980 go dtí 2010.

Taispeáin do chuid oibre

_____________________ [2]

(ii) Is speicis i mbaol iad seilidí anois. Cad é a tharlóidh dóibh má leanann an líon acu ag laghdú?

_____________________ [1]

(iii) Cad é an chúis is dóchúla leis an laghdú ar líon na seilidí uisce?

Roghnaigh ó:

leibhéil uisce ag méadú : truailliú : níos mó bia ar fáil

_____________________ [1]

(iv) Luaigh dhá phíosa faisnéise a léiríonn go bhfuil an suirbhé ar na seilidí uisce iontaofa.

1. _____________________

2. _____________________ [2]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

4 Rinne daltaí an turgnamh seo a leanas i rang eolaíochta.

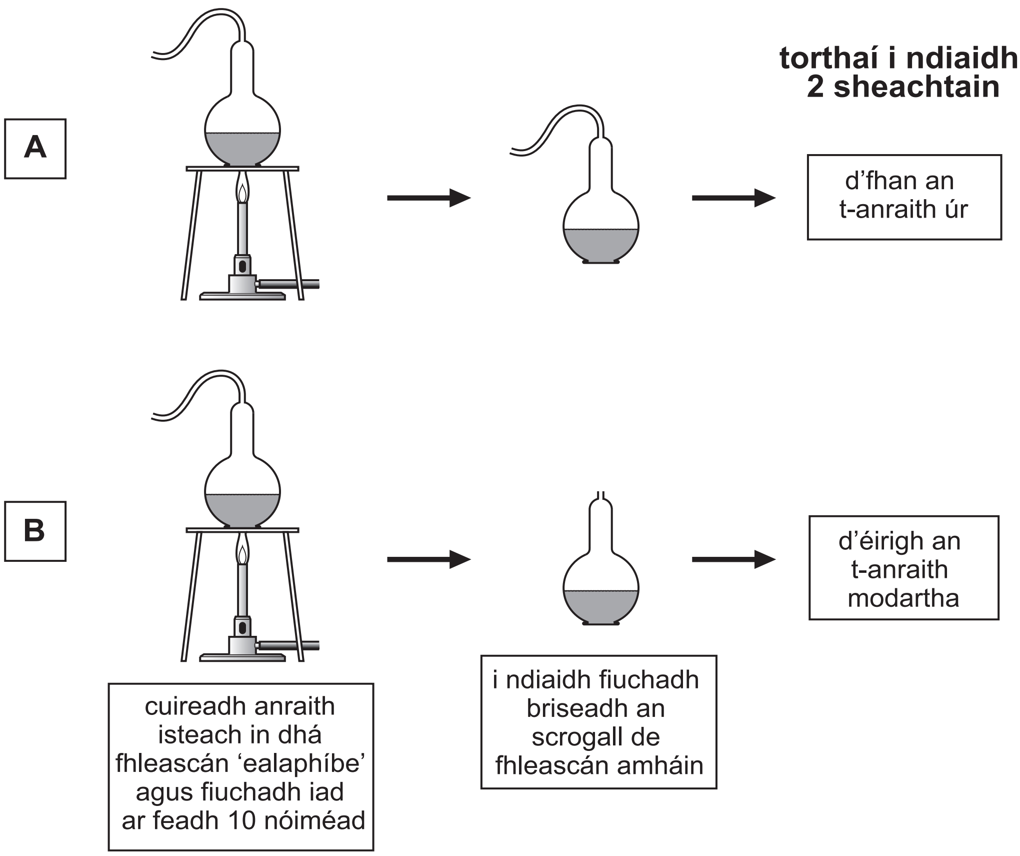

Adapted from: © GCSE biology for CCEA by R McIlwaine & J Napier, page 69, published by Hodder & Stoughton, 2003. ISBN 9780340858257. Reproduced by permission of Hodder Education

(a) Luaigh fáth **amháin** ar fiuchadh an t-anraith ar feadh 10 nóiméad ag tús an turgnaimh.

____ [1]

(b) Mínigh ina iomláine an toradh don anraith i léaráid A.

____

____ [2]

(c) Luaigh dhá rud a bheadh le déanamh lena chinntiú go mbeadh torthaí an turgnaimh bailí (triail chothrom).

1. ____

2. ____ [2]

(d) Ainmnigh an t-eolaí a rinne turgnamh cosúil leis agus fleascáin ‘ealaphíbe’ in úsáid aige.

____ [1]

5 Taispeánann an léaráid seo a leanas cuid den timthriall carbóin.

Taispeántar na próisis i **gcló trom**.

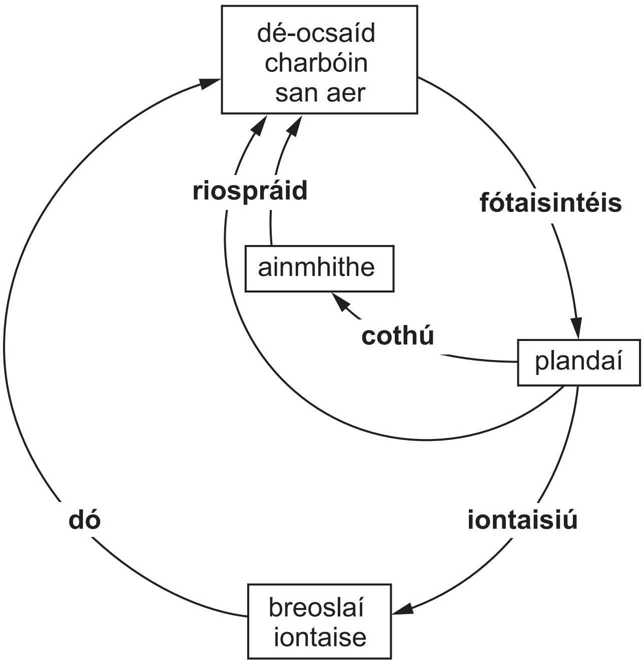

(a) Ón learáid, luaigh próiseas **amháin** nach n-athróidh leibhéil na dé-ocsaíde carbóin san aer.

____ [1]

(b) Úsáid an léaráid agus do chuid eolais féin le **dhá** fháth a bhfuil leibhéal na dé-ocsaíde carbóin san aer ag méadú a lua.

____

____

____ [2]

(c) Comhlánaigh na habairtí seo a leanas.

Is cúis le __________ __________ é an méadú ar leibhéil dé-ocsaíde carbóin.

Is cúis é seo, ansin, le fadhbanna amhail laghdú ar oighearmhánna agus athrú ar ________________. [2]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

6 Taispeánann **Fíor A** síológa nua-phéactha thart ar a máthairchrann.

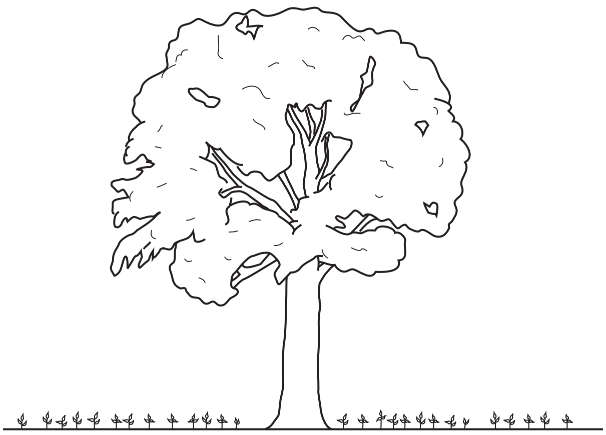

Fíor A

Taispeánann **Fíor B** na síológa bliain ina dhiaidh sin faoin chrann chéanna.

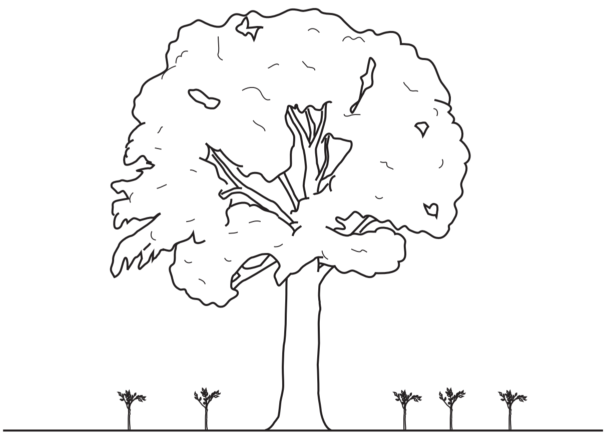

Fíor B

Déan cur síos agus tabhair míniú ar na difríochtaí i líon agus i ndáileadh na síológ idir **Fíor A** agus **Fíor B**.

____

____

____

____ [4]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

LEATHANACH BÁN

(Leanann na ceisteanna ar an chéad leathanach eile)

7 (a) Ailse craicinn a léirítear sa léaráid seo a leanas.

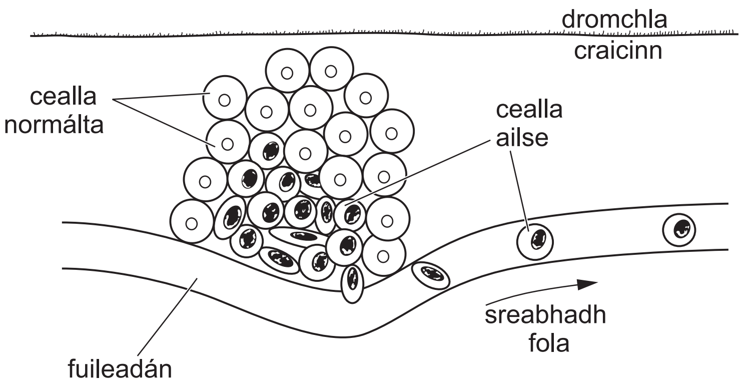

(i) Úsáid an léaráid lena lua cad é mar is féidir le hailse leathnú go dtí baill eile den chorp.

____

____ [1]

(ii) Mínigh an dóigh a bhforbraíonn cealla ailse craicinn.

____

____

____

____ [3]

(iii) Luaigh fáth amháin a bhfuil méadú ar líon na ndaoine i dTuaisceart Éireann a bhfuil ailse craicinn ag teacht orthu.

____ [1]

(b) Ainmnigh an riocht a bhfuil crómasóm breise amháin i **ngach** cillchorp ina chúis leis.

____ [1]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

(c) Tá Siobhán le cuairt a thabhairt ar an Afraic den chéad uair.

(i) Luaigh cad chuige ar chóir dí líon de vacsaínithe nua a fháil sula n-imíonn sí.

____

____

____ [2]

(ii) Mínigh cad chuige a gcaithfear na vacsaínithe seo a thabhairt roinnt seachtainí sula dtéann sí ar laethanta saoire.

____ [1]

(iii) Luaigh an fáth a bhfuil vacsaínithe amhail MMR saor in aisce nuair a chaithfear íoc as a lán vacsaínithe taistil.

____ [1]

SEO DEIREADH AN SCRÚDPHÁIPÉIR

Cuireadh isteach ar chead chun an t-ábhar cóipchirt uile a atáirgeadh.
I gcásanna áirithe is féidir nár éirigh le CCEA teagmháil a dhéanamh le húinéirí cóipchirt agus beidh sé sásta na hadmhálacha sin a fágadh ar lár a chur ina gceart amach anseo ach é a chur ar an eolas.